

Hieronymus in epistolam ad Titum ait: „Episcopum, nomen esse officii, presbyterum nomen aetatis.“¹ Innocentius III. in concilio generali Lateranensi: „Accedentibus ad nos de diversis mundi partibus episcoporum querelis, intelleximus graves et grandes quorundam abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea quae sunt episcopalis dignitatis, extendunt, de causis matrimonialibus cognoscendo, injungendo publicas poenitentias, concedendo etiam indulgentiarum litteras, et similia praesumendo, unde contingit interdum, quod vilescat episcopalis auctoritas apud multos.“²

Basilius quoque homilia de Mamante martyre: „Pastor nihil amplius quotidiano victu possidens, peram appensam habens, et clavam gestans ac victum diurnum, nullam curam de crastino habens, feris bestiis inimicus, mansuetorum animalium contubernalis, fugiens forum, fugiens judicia, non noscens calumniatores ac sycophantas, non noscens mercaturam, ignarus divitiarum, non habens proprium tugurium, sub communi mundi tecto vitam degens, ad coelum noctu respiciens, miraculum conditoris per astra cognoscens.“³ Haec ille sub schemate pastoris describens episcopum, cujus jurisdictionem significat per contubernium pastoris cum ovibus. Nomen igitur episcopatus jurisdictionem significat; quia igitur Spiritus sanctus et Christus ponunt episcopos in ecclesia, eis dant jurisdictionem, sine qua nec sunt digni nomine episcopi.

Respondetur, fateri nos nomen episcopi significare jurisdictionem; fatemur etiam, Deum dare jurisdictionem; sed ex hoc non sequitur, quod immediate eam det, sed ordine a se statuto.

185. 2. Argumentantur a consecratione, per quam episcopatus confertur, in qua non minus petit a Deo consecrator jurisdictionem quam ea, quae ordinis sunt. Ait

¹ Comment. in Tit. I. 5; Migne, P. L. 26, 563.

² Can. 60 conc. Lateran. IV.; cap. Accedentibus 12 De excessibus praelatorum (V. 31) Mansi 22, 1047.

³ Hom. 23 in martyrem Mamantem n. 3. Migne, P. G. 31, 591 s.

enim: „Da ei domine claves, tribuas ei domine cathedram episcopalem ad regendum ecclesiam tuam.“¹ Ergo exauditur a Deo. Ipse etiam ordinator dicit: „Vade, praedica“; quod sine jurisdictione esse non potest. Id autem verbum consecratoris verbum Dei est non minus, quam Aaronis interpretis Moysis, qui Pharaoni dicebat: *Haec dicit dominus Deus Hebraeorum* [Exod. X, 3]. — Respondetur, peti quidem a Deo in consecratione ea, quae jurisdictionis sunt; non tamen ex hoc colligitur, quod vi consecrationis dentur, sed ex injunctione, ut, quum agatur de modo, quo derivatur ipsa jurisdictio, latius explicabitur. Verba etiam Aaronis omnino erant revelata a Deo ipsi Moysi, cujus ipse erat tantum interpret et praeco. Haec autem verba, quae in consecratione dicuntur, non ita sunt revelata a Deo, neque juris divini; sed ab ecclesia dicuntur illustrata Spiritu sancto.

186. 3. Argumentantur, quia episcopatus est sacramentum; habet enim signa sua sensibilia et gratiam et potestatem, quae in eo confertur. Ergo juris divini est; ergo jurisdictio erit ejusdem juris. — Respondetur, negari posse tam antecedens, quam consequentiam. Antecedens quidem, quia in episcopatu, quod attinet ad potestatem, non datur novus gradus potestatis. Ad hoc, quod novus esset gradus et ordo supra alios, opus esset, ut altius quid posset, quam ordo sacerdotalis; alioquin enim non esset ascendens gradus. Quod autem nihil altius possit, patet, quia ordo sacerdotalis potest conferre et offerre corpus Christi, quo nihil altius potest episcopus. Imo nec id, quo distinguitur a sacerdote, potest; quia licet possit ordinare ministros, consecrare templa, altaria et vasa et vestes: haec tamen omnia media sunt ad illum finem, et ideo infra illum et non supra nec aequalia. Et ita si dicamus, episcopum accipere quamdam potestatem, qua possit ista tantum sibi peculiariter munera, ejus potestas inferior esset ea sacerdotali; si autem dicamus, eum accipere unam potestatem, qua possit ista facere, quae facit episcopus, et

¹ Cf. Pontificale Roman. ed. Venet. 1582. fol. 31.

ultra haec etiam ea, quae sacerdos, esset quidem latior potestas, quia ad plura se extenderet, non autem esset altior vel sublimior, quia non se extenderet ad altiora; et ideo non faceret novum ordinem nec gradum, et ita deesset hic effectus sacramenti. Licet autem adsint signa et ceremoniae, incertum tamen est, an partem habeant novae gratiae Dei; et ideo negari potest antecedens, quum ejus contrarium sit probabile. Licet autem id tamquam probabile concedamus, adhuc non sequitur consequentia, quia jurisdictio non est effectus sacramenti, ut sit juris divini, sicut ipsum sacramentum, quia non vi consecrationis et sacramenti datur, sed per injunctionem, de quo postea.

187. Sexto loco petuntur argumenta ab episcopis.

Et 1. argumentantur, quia si jurisdictio illorum esset de jure positivo, posset pontifex tollere omnes episcopos et omnem eorum jurisdictionem. Sed ad hoc jam est superius responsum.

2. argumentantur, quia sancti patres et scripturae ajunt, episcopos vocari a Deo, non autem a papa. — Respondemus, scripturam et patres utrumque dicere. Saepe enim ajunt patres, vocari episcopos a Deo, saepe etiam vocari a summo pontifice, et sacerdotes ab episcopis, ut supra vidimus. Saepe etiam iidem patres sententiam scripturae, quae dicit oportere vocari a Deo tamquam Aaron, interpretantur de vocatione canonica per ecclesiam, ut superius probavimus.

188. 3. argumentantur: Vinculum matrimonii est immediate a Deo, quod tamen carnale vinculum est inter maritum et uxorem. Igitur vinculum spirituale inter episcopum et ecclesiam est etiam a Deo immediate. — Respondemus, vinculum matrimonii a Deo esse immediate. Id enim instituit ipse et lege naturae, et expressius lege evangelica; quia procreatio et educatio prolis tale vinculum indissolubile exigebant. Vinculum autem episcopi cum sua ecclesia, quantum est ex parte utriusque, indivisibile esse debebat, sed quia ecclesiae aedificatio exigebat, ut ex variis causis solveretur, voluit Deus, ut solubile esset

per suum vicarium, et ita voluit, ut per eum acciperet jurisdictionem et suae ecclesiae copularetur.

189. 4. argumentantur, quia si ex lege humana haberent jurisdictionem, ante legem humanam non essent veri episcopi, quod tamen est falsum, quia apostoli veri episcopi erant, antequam conderentur leges canonicae. Ergo substantia ipsius episcopatus de jure divino est, licet postea episcopi acceperint privilegia et jurisdictionem et praerogativas non solum a papa, verum etiam a regibus. — Respondetur, quod ante omnem legem humanam fuit episcopatus quoad ordinem et quoad jurisdictionem in Petro et suis successoribus, et secundum aliquos etiam in apostolis; in aliis vero potestas ordinis est non vi legis humanae sed divinae; jurisdictio autem potuit quidem dari per injunctionem Petri et apostolorum aliquibus primitivis episcopis ante canones conditos. Sed conditis canonibus per apostolos, vel vi canonum vel vi jurisdictionis pontificum, qui canones condiderunt, datur jurisdictio, non autem a Christo immediate, nisi forte aliquibus ex privilegio, ut supra dictum est.

190. 5. argumentantur, quia omnes episcopi videntur esse pares summo pontifici; ergo non recipiunt ab eo jurisdictionem, sed a Deo immediate. Quod autem aequales sint, probant ex quibusdam patrum sententiis. Cyprianus enim in libro de simplicitate praelatorum ait: „Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur.“¹ Hieronymus etiam ad Evangelium: „Ubi cumque fuerit episcopus, sive Romae, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriae, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est et sacerdotii. Potentia divitiarum et paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem episcopum non facit. Ceterum omnes apostolorum successores sunt.“² Est etiam canon concilii Carthaginensis dicens: „Ut primae sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid

¹ De unitate eccles. cap. V. Migne, P. L. 4, 501.

² Epist. 146 ad Evangelium n. 1. Migne, P. L. 22, 1194.

hujusmodi, sed tantum primae sedis episcopus.¹ Capite etiam „Ego Ludovicus“ vocatur pontifex Petri vicarius, et ita non est par illi in potestate.²

Nicolaus etiam junior praesidens in synodo Constantino-politana, quam citat Ivo: „Si quis pecunia aut gratia humana, aut populari, seu militari tumultu, sine concordia et canonica electione et benedictione cardinalium, episcoporum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum, apostolicae sedi fuerit inthronizatus, non papa, vel apostolicus, sed apostaticus habeatur, liceatque cardinalibus, episcopis, cum religiosis ac Deum timentibus clericis et laicis invasorem etiam cum anathemate et humano auxilio et studio a sede apostolica repellere, et quem dignum judicaverint praepone. Quod si hoc intra urbem perficere nequiverint, nostra auctoritate extra urbem congregati in loco, quo eis placuerit, eligant quem digniorem et utiliorem apostolicae sedi perspexerint, concessa ei auctoritate regendi et disponendi res ad utilitatem sanctae Romanae ecclesiae, secundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quasi jam omnino inthronizatus sit.“³ Haec ibi. Ex quibus videtur papa minor cardinalibus, quia ei benedicunt et ab eis auctoritatem regendi accipit. — Gregorius etiam ad Eulogium Alexandrinum episcopum sic habet: „Ecce in praefatione epistolae, quam ad meipsum, qui prohibui, direxistis, superbae appellationis verbum, universalem me papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat, quia vobis subtrahitur, quod alteri plus quam ratio exigit praebetur.“⁴

Adducitur etiam Bernardus, qui ita scribit ad Eugenium papam: „Erras, si ut summam, ita et solam institutam a Deo vestram apostolicam potestatem existimas.

¹ Conc. Africani tempore Anastasii can. V. Mansi 4, 483.

² Can. 30. dist. 63 in decr. Grat.; s. Ivon. Decr. part. V. c. 51. Migne, P. L. 161, 343

³ S. Ivon. Decret. part. V. c. 80. Migne, P. L. 161, 352.

⁴ Epist. I VIII. ind. I. c. 30. Migne, P. L. 77, 933.

Si hoc sentis, dissentis ab eo, qui ait: *Non est potestas nisi a Deo* [Rom. XIII, 1]. Proinde quod sequitur: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*, etsi principaliter pro te facit, non tamen singulariter. Denique idem ait: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Non ait, sublimiori, tamquam in uno, sed sublimioribus, tamquam in multis. Non ergo tua sola potestas a domino; sunt et mediocres. Et quomodo quos Deus conjunxit, non sunt separandi, sic nec quos subjunxit, comparandi. Monstrum facis, si manui submovens digitum, facis pendere de capite, superiorem manui, brachio collateralem. Tale est si in Christi corpore membra aliter locas, quam disposuit ipse. Nisi tu putas alium esse, qui *posuit in ecclesia quosdam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios doctores et pastores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi*.¹ [I. Cor. XII, 13]. Haec ille. Ex quorum patrum sententiis prioribus videtur aequari potestas episcoporum ipsi papae; ex ultimo Bernardi videtur quod aliae potestates sint a Deo institutae, et quod non possit papa aliquos eximere ab ordinariorum jurisdictione a Deo sibi data, et sibi immediate subicere.

191. Respondemus falsissimum esse imprimis, parem esse jurisdictionem omnium episcoporum cum ipso papa vel cum aliquo apostolorum; nam si ita esset, unusquisque posset regere totam universalem ecclesiam, et confusio magna esset in illa et perturbatio. Ideo patres omnes pontificem Romanum primum, principem, et caput episcoporum vocant; ecclesiam vero Romanam ecclesiam principalem, matrem, et matricem, et radicem, et magistram omnium ecclesiarum. Unde Augustinus de baptismo contra Donatistas: „Puto quod sine ulla sui contumelia Cyprianus episcopus Petro apostolo comparatur, quantum attinet ad martyrii coronam. Ceterum magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis enim nescit, illum apostolatus principatum cuilibet episcopatu praefe-

¹ De consideratione I. III. c. 4. n. 17, Migne, P. L. 182, 768.

rendum? Sed etsi distat cathedrarum gratia, una est tamen martyrum gloria.¹ Sic ille.

Et multo ante illum Ignatius ad Trallianos: „Non sicut apostolus praecipio, sed metior meipsum, ne in gloriatione mea peream; bonum est enim in domino gloriari; et si salvatus fuero apud Deum, plus me oportet timere, et non attendere ad vos, qui magnificent me. Hi vero, qui me laudant, potius flagellant.“² Idem ad Antiochenos: „Haec autem non sicut apostolus praecipio — quis enim sum ego, aut quae est domus patris mei, ut aequalem me illis dicam? — sed sicut commilito vestrae obedientiae ordinem continens.“³

Clemens vero Alexandrinus ait: „Bellica namque Deus dedit huic, ut munera obiret, illi ut saltaret, cithara cantuque sonaret, ait Homerus. Sed unusquisque habet proprium donum a Deo, hic quidem sic, ille vero sic; apostoli autem fuere pleni in omnibus. Invenies itaque, si volueris, ex eorum rebus gestis et scriptis eorum cognitionem, vitam, praedicationem, justitiam, castitatem, prophetiam.“⁴ Et Chrysostomus supra epistolam ad Ephesios: „Primum apostolos; hi enim habebant omnia. Secundo prophetas; erant enim quidam, qui quum apostoli non essent, prophetae tamen erant, quemadmodum Agabus ille. Tertio evangelistas, non circumeuntes scilicet, sed evangelizantes, ut erant Priscilla et Aquila. Pastores et doctores, quibus universus populus concreditus erat. Quid ergo? Minores erant pastores et doctores? Admodum; erant enim circumeuntibus et evangelizantibus inferiores, qui habitando quidem circa unum dumtaxat locum occupabantur, ut Timotheus et Titus.“⁵ Haec ille. Ubi non solum praefert apostolos episcopis, sed inter ipsos ponit aliquos apostolis inferiores et episcopis admodum superiores. Bernardus autem non solum praefert summum pontificem aliis pastoribus, sed etiam ipsis apostolis; ait enim: „Sunt quidem et alii coeli janitores et gregum pastores; sed tu

¹ L. II. cap. I. n. 2. Migne, P. L. 43, 127.

² Ep. ad Trallianos (longior. recension.) n. 4. Funk l. c. pag. 63 s.

³ Ep. ad Antioch. (long. recens.) n. 11; cf. ad Tarsenses n. 9, ad Roman. n. 4. Funk l. c. pag. 171, 103, 209.

⁴ Stromat. I. IV. c. 21. Migne, P. Gr. 8, 1343 s.

⁵ Hom. in Ephes. IV. n. 2. Migne, P. Gr. 62, 83.

tanto gloriosius, quanto et differentius utrumque praeceteris nomen haereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos; tibi universi crediti, uni unus.¹ Nec modo ovium, sed et pastorum tu unus omnium pastor. Unde id probem, quaeris? Ex verbo domini. Cui enim, non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute et indiscrete totae commissae sunt oves? *Si me amas, Petre, pasce oves meas.* Quas? illius vel illius populos civitatis, aut regionis, aut certi (al. certe) regni? *Oves meas,* inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte praesentes ceteri condiscipuli erant, quum committens uni, unitatem omnibus commendavit in uno grege et uno pastore secundum illud: *Una est columba mea, formosa mea, perfecta mea* [Cant. VI, 8]. Ubi unitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent sed divisionem, recedentes ab unitate. Inde est, quod alii singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna ecclesiae, una contentus est Hierosolyma, Petro universitatem cedens.² Haec ille.

Consentiunt igitur patres omnes, licet brevitatis causa paucos tantum attulerimus; concludunt, inquam, ceteros episcopos non solum Petro, sed et reliquis apostolis inferiores; quod clare docuit Paulus, primo ponens apostolos et eis primitios spiritus tribuens. Quod si apostolis inferiores sunt et ipso Petro, erunt etiam inferiores papa, legitimo Petri successore. Si quaedam ergo sententiae sunt sanctorum, quae prima facie contrarium dicere videantur, sane interpretandae sunt, ne ipsos contra se ipsos et contra alios patres et scripturam et rationem sentire dicamus.

192. Ergo Cypriani dictum, quod in solidum quisque tenet partem unius episcopatus, intelligendum est, quod omnes quoad potestatem ordinis sunt aequales, quoad jurisdictionem vero quisque supra suam peculiarem et imme-

¹ Alia lectio ap. Voss. „Tibi universos credidit, uni unus.“

² De consideratione I. II. c. VIII. Migne, P. L. 182, 751.

diatum gregem, seclusa limitatione juris positivi, habet aequalem potestatem; et sic pontifex comparatur cum aliis episcopis, quia episcopus est Romanae ecclesiae non autem universalis. Et ad eundem plane sensum intelligendus est Hieronymus. Gregorius vero, qui epistola ad omnes episcopos vocat se episcopum universalis ecclesiae, sicut et alii pontifices ante et post eum sese vocant et ab aliis vocati sunt, dum ad Eulogium scribens jubet, ne eum vocet universalem episcopum, ne sibi et aliis contradicat, aliud intelligit per universalem episcopum, aliud vero per episcopum universalis ecclesiae. Nam episcopus universalis ecclesiae is est, qui vacat curae universalis ecclesiae et causis quae ipsam concernunt, relinquens alios inferiores episcopos in suis locis et gradibus et exercitio suorum munerum; episcopus vero universalis ille est, qui solus omnibus supraindedit, et omnia curare vult, alios ex suis locis excludens. Et ob id Gregorius dicebat Eulogium sibi auferre, quod Gregorio indebite tribuebat, quasi Gregorius fuisset illo modo solus episcopus. Et ad eum etiam sensum Pelagius papa in Cap. Nullus D. 99. prohibet aliquem patriarcham vocari universalem, quia alii patriarchae non essent, si ipse solus esset. Potuit etiam Gregorius, re illaesa manente, titulum pro tunc abhorreere, ut exemplum praeberet elatis Constantinopolitanis patriarchis, qui illum titulum indebite sibi usurpabant et ad malum sensum; ad bonum enim sensum dici potest solus summus pontifex decumenicus, ut est acclamatum Leoni in sancta synodo Chalcedonensi; non ad eum sensum, ut solus sit episcopus aliis exclusis, sed ut solus sit ecclesiae universalis episcopus, alii vero particularium.

Ad canonem concilii III. Carthaginensis respondendum, quod a tempore Cypriani coeperunt Africani episcopi separari ab ecclesia Romana, et tempore etiam Aurelii Carthaginensis episcopi, et Innocentii papae amaro et exacerbato animo erant erga ecclesiam Romanam, donec tempore Eulalii Carthaginensis et Bonifacii papae Romani reconciliati sunt. Et potuit facile esse, quod in hac amaritudine animae hic canon sit ab eis conditus. Quae

solutio, si non placet, dicendum cum Leone IX. epistola ad Petrum et Joannem Africanos episcopos, quod per primam sedem intelligebat Carthaginensem, metropolim totius Africae; ait enim de omnibus praelatis ecclesiae: „His omnibus divino et humano privilegio praelatus est pontifex Romanus. Sed de Africae primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis ejus provinciis antiquitus primates instituebantur, non secundum potentiam alicujus civitatis, sed secundum tempus suae ordinationis; quibus tamen omnibus praecerat unus, scilicet Carthaginensis archiepiscopus, qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africae, quorum supra meminimus. Ita legitur in concilio Carthaginensi capitulo vigesimo sexto: Primae sedis episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primae sedis episcopus.“¹ Sic ille. Quam late autem pateret haec metropolis, ut prima sedes vocaretur, asserit Gregorius Nazianzenus in orat. 19. de beato Cypriano dicens: „Non enim Carthaginensium ecclesiae praesidet soli, seu Africae, sed et Hispaniae universae, imo Orienti fere ipsi ad finem usque meridiei et septentrionis quocumque ille admiratione sua pervenit.“ Et paulo inferius: „Erat autem nomen Cypriani apud omnes celebre, et non solum apud christianos, sed illos etiam, qui adversae partis erant; probitas enim apud cunctos pariter venerabilis existit.“² Haec ille; ubi quod ait, quod praesidet Carthagini et Africae, proprie accipiendum est, jure suae sedis; quod vero addit, praefuisse Hispaniae et paene universo orbi, imo etiam non christianis, id personale erat ob insignem pietatem et eruditionem, ob quam undique ad eum omnes concurrebant.

193. Quod autem dicitur papa vicarius Petri, vel ipsi secretario Ludovici imperatoris est imputandum, qui dicturus Christi vicarium, dixit Petri, vel ad eum sensum est trahendum, quod papa gerat vices Christi, quas gessit

¹ Epist. 84 ad Petrum et Joannem episc. (Jaffé n. 3268). Migne, P. L. 143, 730.

² Migne, P. Gr. 35, 1183.

Petrus. Benedictio autem, quam electores praebent electo pontifici, non arguit, ipsos esse absolute majores; alioquin episcopus Ostiensis, qui papam consecrat, eo esset absolute major; sed concludit, in illo actu esse minorem, sicut minor est papa suo confessore, dum ab ipso absolvitur. Quod vero dicitur concedi ab electoribus auctoritatem regendi, quoad executionem intelligendum est, quia acquiescunt et consentiunt, ut electus utatur potestate sibi a Deo collata, etiam antequam consecratur vel inthronizetur. Sententia vero Bernardi non ostendit, alios episcopos aequalem cum papa sortitos potestatem, quia contra hoc ipse evidenter docet non solum de episcopis, sed de reliquis apostolis, ut vidimus. Quod etiam ex hac sententia confirmatur, quia ait, papam habere primam potestatem, sed non solum. Quod ergo ait, potestates illas inferiores ecclesiae etiam esse a Deo, verum est, sed non intelligitur, omnes a Deo esse immediate. Quod ex duobus colligitur: primo enim fatetur, alios vocatos esse in partem sollicitudinis; deinde vero declarat, quomodo sint a Deo, per sententiam Pauli de saecularibus potestatibus. Illae enim, licet a Deo sint, media communitate potestates sunt; et licet reprehendat exemptiones absque causa factas, quia Deus vult, quod leges humanae praesertim ecclesiasticae absque causa non violentur, nec dispensentur, ad idque teneatur jure divino et naturali pontifex, tamen etiam in hoc fatetur Bernardus habere pontificem auctoritatem, licet quum ea facit, illa abutatur. Ait enim eodem libro de consideratione: „Subtrahuntur abbates episcopis, episcopi archiepiscopis, archiepiscopi patriarchis sive primatibus. Bonane species haec? Mirum si excusari queat, vel opus! Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiae forte non ita. Facitis hoc, quia potestis, sed utrum et debeatis, quaestio est. Honorum ac dignitatum gradus et ordines quibusque suos servare, positi estis, non invidere, ut quidam vestrorum ait: *Cui honorem, honorem* [Rom. XIII, 7]¹. Sic ille.

¹ De consideratione l. III. cap. IV. Migne, P. L. 182, 766.

194. Nec contra hanc dictam potestatem summam in solo pontifice sitam facit praxis primitivae ecclesiae, in qua solebant omnes sacerdotes omnia praestare, ut ex Ambrosio colligitur, qui ita scribit: „Ut ergo cresceret plebs et multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est, et evangelizare, et baptizare, et scripturas in ecclesia explanare; ut ubi omnia loca circumplexa est ecclesia, conventicula constituta sunt, et rectores, et cetera officia in ecclesiis sunt ordinata; ut nullus de clericis auderet, qui ordinatus non esset, praesumere officium, quod sciret non sibi creditum vel concessum. Et coepit alio ordine et providentia gubernari ecclesia; quia si omnes eadem possent, irrationabile esset, et vulgaris res et vilissima videretur. Hinc ergo est, unde nunc neque diaconi in populo praedicant, neque clerici vel laici baptizant, neque quocumque die credentes tinguntur, nisi aegri. Ideo non per omnia conveniunt scripta apostoli ordinationi, quae nunc in ecclesia est; quia haec inter ipsa primordia sunt scripta. Nam et Timotheum presbyterum a se creatum episcopum vocat; quia primi (al. primum) presbyteri episcopi appellabantur; ut recedente eo, sequens ei succederet. Denique apud Aegyptum presbyteri consignant, si praesens non sit episcopus. Sed quia coeperunt sequentes presbyteri indigni inveniri ad primatus tenendos, immutata est ratio, prospiciente concilio; ut non ordo, sed meritum crearet episcopum multorum sacerdotum iudicio constitutum, ne indignus temere usurparet, et esset multis scandalum. In lege nascebantur sacerdotes ex genere Aaron levitae; nunc autem omnes ex genere sunt sacerdotali, dicente Petro apostolo: *Quia estis genus regale et sacerdotale* [I. Petr. II, 9]; ideoque ex populo potest fieri sacerdos.¹ Haec Ambrosius. Ex quibus constat initio ecclesiae omnes ministros omnia potuisse, et hoc ex concessionem; postea autem rectores et certa officia fuisse ab ecclesia ordinata diversasque jurisdictiones. Unde habetur, jurisdictionem ex concessionem dari et ex injunctionem

¹ Ambrosiast. in ep. ad Ephes. IV. 11 s. Migne, P. L. 17, 388.